

ΕΚΑΤΟΝ ΟΚΤΩ ΕΤΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΔΟΘΕΙΣΑ ΤΗΝ 14^{ην} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1936

ΥΠΟ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Π. ΒΟΡΙΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

«Ο Βλος τῶν ἀναμνήσεων
εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν λαῶν».
Ed. Driault

ΒΟΡ

080
ΒΟΡ

ΤΥΠΟΙΣ
Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ
ΠΑΤΡΑΙ

1936

Τω αγαπητῆ μου
Φίλῃ
23.11. κ.κ.ν. Γραμ. Κερκίρα
[Signature]

ρ/ν 15-7-73

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΗΤΟΥΣ ΜΟΥ
ΜΑΘΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ
ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΜΕΣΗΣ ΕΞΕΤΑΞΕΙΟΥ.
ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

534
B0
32048

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and sharp turns.

ΕΠΙ ΤΗ ΑΝΤΙΦΥΛΑΞΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΝ ΠΑΤΡΙΔΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀγαπητοί μου μαθηταὶ καὶ μαθήτριάι,

Ἐίκοσιν ἀκριβῶς συμπληροῦνται ἡμέραι σήμερον. ἀφ' ἧς Σᾶς ἔδωκα τὴν πρώτην μου διάλεξιν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς πτώσεως τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ πόσον βαθεῖαν ἔσχον ἐν Ὑμῖν οἱ λόγοι μου ἐκεῖνοι, πλέον ἢ ἅπαξ τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ συνάδελφοι καὶ συνεργάται μου ἐν τῇ Σχολῇ δεόντως ἐξετιμήσαμεν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον Σᾶς ἐκφράζω τὰ συγχαρητήρια ὀλοκλήρου τοῦ συλλόγου τῆς Σχολῆς.

Ἦδη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς μετακομιδῆς τῶν σορῶν τοῦ αἰμνήστου Βασιλέως Κωνσταντίνου, Βασιλίσσης Σοφίας καὶ Βασιλομήτορος Ὀλγας, Σᾶς ἐφιλοτέχνησα μίαν «Ἱστορικὴν μελέτην ἑκατὸν ὀκτῶ ἐτῶν ἐλευθέρως Ἐθνικῆς μας ζωῆς», ἐν τῇ παρακολουθήσει τῆς ὁποίας Σᾶς παρακαλῶ νὰ ὀπλισθῆτε μὲ ὑπομονήν, διότι περὶ τοῦ ἀδιαπίπτου ἐνδιαφέροντος μὲ τὸ ὁποῖον θέλετε παρακολουθήσει ταύτην εἶμαι πλέον ἢ πεπεισμένος, ὀπλισθῆτε λέγω μὲ ὑπομονήν καὶ ἀντοχήν, καθ' ὅσον θέλει εἶσθε αὕτη ὀλίγον μακροσκελής.

Τὴν πρὸς Ὑμᾶς διάλεξίν μου τιμᾷ διὰ τῆς παρουσίας τῆς πλειᾶς ἐξ ἐπιλέκτων τῆς κοινωνίας μας μελῶν, ἀξιολόγων συμπολιτῶν, διακεκριμένων ἐπιστημόνων βιομηχάνων καὶ ἐπαγγελματιῶν ὅσον τὰ περιορισμένα ὄρια τῆς αἰθούσης ταύτης ἐπέτρεπον.

Παρακαλῶ ἐπίσης Ὑμᾶς ὅπως κρατήσητε ὑπὸ σοβαρὰν σημείωσιν τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, ἅτινα θέλουσιν ἐμποιῆσει Ὑμῖν τὴν ζωηροτέραν ἐντύπωσιν, ὅπως αὐριοι ἀνδρούμενοι, καταφύγητε εἰς τὰς κυριωτέρας πηγὰς, μελετήσητε ἐν ἐκτάσει ταῦτα καὶ ἐξαγάγητε ὑποκειμενικὴν πλέον τὴν ἀντίληψιν περὶ τῶν ὄσων ὑπ' ἐμοῦ ὅλως ἀντικειμενικῶς θέλετε ἀκούσει. ὅτε θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀποδώσητε τὸν δέοντα σεβασμὸν εἰς τὴν μνήμην τῶν τεθνεώτων καὶ τὸν δέοντα θαυμασμὸν Σας εἰς τοὺς ἐπιζῶντας, οἵτινες ὕψιστας ὕπηρεσίας προσέφερόν τῇ Πατρίδι.

ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ.
ΠΡΩΤΗ ΧΑΩΔΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΡΧΙΑ

Εύρισκόμεθα ἐν ἔτει 1827 ἦτοι ἕξ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Δὲν εἶχεν εἰσέτι κοπάσει ὁ βετῆς πόλεμος τῆς Ἑλληνικῆς ἀναστάσεως, δὲν εἶχον εἰσέτι οὐβροθῆ καὶ οἱ τελευταῖοι καπνοὶ τῶν θυμῶσεων καὶ καταστροφῶν τοῦ Ἰμβραήμ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐκδηλωθῆ ἡ θέλησις τῆς διπλωματίας τῶν Προσταίδων Δυνάμεων μετὰ τὴν Ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (8 Ὀκτωβρίου 1827 ἐφ' ἧς ἀμφίβουλοι καὶ ἀβέβαιοι ἐλλίδες καὶ πόθοι ἐστηρίζοντο ἀλλὰ καὶ φόβοι συγχρόνως ἐξεφράζοντο περὶ δυσμενοῦς τροπῆς τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως συνεπέα ταύτης, ὅταν εἰς τὴν ἀγαλητὴν αὐτὴν Πατρίδα μας δυσάρεστα ἐξετυλίσσοντο γεγονότα. Ἦτοι χαώδης κατάστασις καὶ ἀναρχία ἐπεκράτει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον συμπάσης τῆς τότε Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς Ξηρᾶς μὲν τῆς ὁποίας ἐκυριάρχει ἡ βία, διαρπαγῆ, λεηλασία, ληστεία ὑπὸ τῶν ἐνόπλων εἰσέτι χωρικῶν, εἰς τὴν γύρωθεν δὲ αὐτῆς θάλασσαν ἡ πειρατεία.

Ἐριδες ἐσωτερικαί, μικροφιλοδοξίαι, μικροφιλοτιμίαι καὶ τὰ παρόμοια, εἶχον μεταβάλει τὴν χώραν ταύτην εἰς ἀπέραντον πεδῖον προσωπικῶν πλέον ἀντιθέσεων καὶ ἐπιδιώξεων. Τὸν ὥραϊον καὶ εὐγενῆ κατὰ τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ ἀγῶνα εἶχε διεδεχθῆ ὁ ταπεινὸς ἀγὼν τοπικῶν ἐπιρροῶν καὶ ἐπικρατήσεων, ἅτινα πάντα ἔθετον ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν κατόπιν τύσων ἀγῶνων καὶ αἵματος κτηθεῖσαν ἐλευθερίαν.

Εὐτυχῶς ἡ Φιλοπατρία καὶ ἐπιρροή, ἦν ἤσκουν ἐπὶ τῶν ἐνόπλων μαζῶν—ἦσαν δὲ οὐκ ὀλίγοι καὶ οἱ μετὰ τὴν κτηθεῖσαν

ἐλευθερίαν διατηροῦντες τὰ λεγόμενα Καπετανάτα—ῶν συνελθόντων τὴν 11-4-1827 ἐν Τροιζῆνι πληρεξουσίων, ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς ἀποφάσεως ἣν ἔλαβον νὰ καλέσωσιν ὡς Κυβερνήτην τῆς «Ἑλληνικῆς Πολιτείας»—οὕτω ἐκλήθη τότε τὸ Νεότυπον Ἑλληνικὸν Κράτος—τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν.

Οὕτω ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ συνετὴ ἀπόφασις τῶν ἐν Τροιζῆνι συνελθόντων, ἔφευε τέρμα εἰς τὴν Πρώτην μετὰ τὴν ἀπελευθερωσίν τῆς Ἑσωτερικῆν χαώδη ἀνώμιλον καὶ εἰς ἄκρως ἐπικίνδυνον κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο υἱὸς τοῦ Κερκυραίου Εὐλατρίδου Ἀντωνίου Καποδιστρίου ἐπιτετραμμένου ἐν Πετροπόλει τῆς αὐτονόμου Πολιτείας τῶν Ρωσσοκρατουμένων τότε Ἰονίων νήσων, καὶ οὗτινος καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ Βιάρος, Ἰωάννης καὶ Αὐγουστίνος ἦσαν ἐκ τῶν δρώντων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, διατελέσας γραμματεὺς τῆς ἐν Αὐστρίᾳ Ρωσσοικῆς Πρεσβείας καὶ τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ τοιαύτης, εἰς ἣν μάλιστα ὡς συμπλιωτῆς τῶν διῤσταμένων καντονίων εἰσήγαγε τὸ καὶ σήμερον εἰσέτι ὑφιστάμενον ὁμοσπονδιακὸν σύστημα πολιτεύματος, διατελέσας ἀντιπρόσωπος τῶν Ἰονίων νήσων ἐν ταῖς διασκέψεσι Βιέννης καὶ Παρισίων ὅπου ἐλέυχε τὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας ἀναγνώρισιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, χρησιμεύσας ὡς σημαντικὸς συνεργάτης τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν ἔξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας, κόμητος Νεσσελρὰντ ἐπὶ Αὐτοκρατορίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄, ὑποστηρίξας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς, ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος Κυβερνήτης λόγῳ τῶν πολλαπλῶν προσόντων αὐτοῦ τούτων καὶ τῆς ἐλιβυλῆς ἣν ἤσκει συνεπέα τῶν γνώσεών του καὶ γνωριμιῶν του.

Κατελθὼν ἐν Ἑλλάδι τὴν 26-1-1828 εἰς τὴν τότε ὀρισθεῖσαν

ὡς πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους, Λίγιναν, ἐπεδόθη μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν παντοειδῆ πείραν καὶ δύναμιν σιέψεως, ἐνεργείας καὶ προίξεως, εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἀσφαλείας, δικαιοσύνης, παιδείας, οἰκονομικῶν καὶ λοιπῶν ὑπηρεσιῶν, τῆς ἄρις ἐλευθερωθείσης καὶ ὑπὸ ἐρεΐπια εἰσέτι διατελούσης Ἑλευθέρας Ἑλληνικῆς γῆς.

Ἄλλὰ συγκεντρώσας ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν ἐξουσίαν πρὸς ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν τοῦ ὄντως ἡρακλείου ἀναληφθέντος ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἄλλου, προὐκάλεσεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὴν δυσαρέσκειαν πολλῶν, ἐν οἷς καὶ κορυφαίων τινῶν τοῦ ἀγῶνος, οἵτινες κατ' ἄλλον τρόπον ἐνόουν τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Καὶ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἐπιδιώξεων τῶν τούτων σκεπτόμενοι εὗρισκον ὅτι ἐιτρούσκετο ἡ φιλοτιμία αὐτῶν' λεληθότως λοιπὸν ἤρχισε νὰ καλλιφεργῆται δυσαρέσκεια, ἣν εἰς ἐξελίχθη εἰς ἀτέχθειαν καὶ ἄσπονδον κατὰ τοῦ Κυβερνήτου μῖσος παρ' αὐτῶν.

Ἐλάττων σιγμῶν εἰς τὸν ἀνθρώπον, καθ' ἃς μία καὶ μόνον μία σκέψις καὶ ἡ μᾶλλον χειροτέρα πρυτανεύει πασῶν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ σκέψεων καὶ τότε πᾶσα ἄλλη σκέψις ἀτονεῖ, ἡ συνείδησις καθυέδει, ὁ ἐγκέφαλος ἀργεῖ, τὸ δὲ ἔνστικτον τοῦ ἀγαθοῦ ματαίως ἀναζητεῖ τὸ σήμαντρον τοῦ κινδύνου διὰ νὰ διαλύσῃ τὴν γοητείαν ἣν ἤσκησε τὸ πάθος μιᾶς ἐκδικήσεως. Ἐπὶ τοιαύτας ἀκριβῶς σιγμῶν εὗρεθέντες δύο τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν τῆς ἀπελευθερωτικῆς προσπαθείας ἀποφασίζουσιν νὰ ἀποστερήσουν τὴν Ἑλλάδα τοῦ Κυβερνήτου.

Καὶ οὕτω τὴν 6ην πρωϊνὴν τῆς 9ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1831, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ καθ' ἣν ὥραν μετέβαιναν ὁ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος διὰ νὰ λειτουργηθῆ ἐν Ναυπλίῳ, ὅπου εἶχε μεταφερθῆ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, σιερεῖται τῆς ζωῆς βληθεὶς ὑπὸ ἀδελφικῶν σφαιρῶν, 6 μόλις μῆνας ἀπὸ τῆς καθόδου του ἐν Ἑλ-

λάδι καὶ πρὶν ἢ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὄντως σοφὰ ληφθέντα μέτρα προφθάσωσι νὰ ἀποδώσωσι τοὺς ἀναμφισβητήτως ἀγλαοὺς αὐτῶν καρπούς.

Παρθῆλον ἔτη πολλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ οἱ Ἕλληνες ἀνεπηρέαστοι πλέον ἀπὸ τὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδιστρίου πνέοντα ἄνεμον τῶν διενέξεων καὶ προσωπικῶν παθῶν ἀπέδωκαν εἰς τὸν Κυβερνήτην τὸ δίκαιον καὶ τὸ προσῆκον σέβας ὡς φόρον τιμῆς εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ, πολυτίμους ὑπηρεσίας προσενεγκόντες εἰς τὸ ἔθνος.

Ὑπὸ τοιαύτας τραγικὰς συνθήκας, αἵτινες κατεδίκασαν τὸ νεοπαγὲς τότε Ἑλληνικὸν Κράτος εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πεπολιτισμένων τῆς γῆς, ἐιερωματίσθη τόσον προώρως ἢ περίοδος τῆς «Ἑλληνικῆς Πολιτείας».

ΔΕΥΤΕΡΑ ΧΑΩΔΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΜΑΛΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΚΛΟΓΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ

Μὲ τὴν ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Κυβερνήτου προκύψασαν ἀκυβερνησίαν ἡ Ἑλλάς εἰσῆρχετο εἰς τὴν *δευτέραν* μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἐσωτερικὴν χαϊώδη καὶ εἰς ἄκρως ἐπικίνδυνον κατάστασιν.

Παρθῆλον πέντε ὀλόκληροι μῆνες ἀναρχίας, πεισμώνων προσωπικῶν ἀνταγωνισμῶν, δεινῶν ὀξύτητων καὶ ἐμφυλίων σαραγμῶν, ὅτε κατόπιν διπλωματικῶν συζητήσεων τῶν Ξένων Κυβερνήσεων, καθ' ἃς συνεζητήθη καὶ αὐτὴ ἡ αὐτοτέλει τῆς Ἑλλάδος, ἠγγέλθη ἡ χαρμόσυνος εἶδησις τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τῶν Προστατῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος τοῦ πρίγκηπος τῆς Βαυαρίας Ὁθῶνος.

ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΥΤΟΥ

Ὁ Ὁθων πρὶν ἢ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα ἦτο ἐπηρεασμένος ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν κατορθωμάτων τοῦ 1821, διότι ταῦτα με-

γαλοποιούμενα ἰπὸ τῶν Βαυαρικῶν ἐφημερίδων καὶ ἐνισχυόμενα ὑπὸ τῆς παιδικῆς φαντασίας τοῦ ᾽Οθωνος, μαθητοῦ ἔτι ὄντος, εἶχον γεννήσει ἐν αὐτῷ τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἡμίθεοι. Τοιαύτην ἀρίστην ἰδέαν διετήρει ὁ ᾽Οθων ὅτε, νεανίας ἔτι ὢν, ἐπάτει τὴν ἱερὰν κατ' αὐτὸν Ἑλληνικὴν γῆν.

Μὲ τὴν ἀρίστην αὐτὴν περὶ Ἑλλάδος ἰδέαν ἦν διετήρει ὁ ᾽Οθων, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς νεότητός του, ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν αὐτὸν ὡς σύμβολον κατασιγήσεως παιδῶν καὶ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ πλούσιον ἐπιτελεῖον ἐπιλέκτων Βαυαρῶν ἐπιστημόνων, οἷς κατελθὼν μετεκαλέσατο, ἐπεδόθη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἀπάντων τῶν κλάδων καὶ ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους.

Μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως συνδέων οἷτω τὸ πνεῦμα καὶ τὸ κλέος τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος μὲ τὴν ἀναγεννηθῆσαν Νεωτέραν Ἑλλάδα καλλιεργήσει ἀκοπώτερον τὴν πολυθρόνητον «Μεγάλην Ἰδέαν» ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστής.

Κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἐννόμου τάξεως, ἧτις εἶχε φυγαδευθῆ συνεπεῖα τοῦ περιπετειώδους μακροῦ ἀγῶνος, ὅστις λεληθότως εἶχε καλλιεργήσει τὸν ἐγωϊσμὸν ἰδίᾳ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

Κατὰ τὸ οὐχὶ μικρὸν ὅμως τῆς βασιλείας του διάστημα προεκλήθησαν δυσαρέσκαιαι καὶ προσωπικαὶ ἀντιθέσεις—χρόνιον Ἑλληνικὸν νόσημα—ἐνεκα τῶν ὀποίων, συμπραττούσης καὶ τῆς παρουσίας τῶν Βαυαρῶν συμβούλων παρὰ τῆ Βασιλικῆ Αὐλῆ, ἐκαλλιεργήθη ἐπαναστατικὸς κατὰ τοῦ ᾽Οθωνος ὀργασμὸς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ᾽Οθων, ξένος ὢν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπὸ ξένων ἐμιέσως ἐμπνεόμενος συμβούλων ἀνειλικρινῶς εἰργάζετο ὡς βασιλεὺς αὐτῆς.

Οὔτω τὴν πρωτὰν τῆς 11ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1862 ἡμέραν

Πέμπτην, ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιο « Ἀμαλία » ὑπὸ κυβερνήτην Παλάσκαν προσήγγιζεν εἰς Πειραιᾶ μεταφέρειν τὸ Βασιλικὸν ζευγὸς Ὅθωνα καὶ Ἀμαλίαν ἀπὸ τὸ ἀνὰ τὴν Ὑδραν—Σπέτσας—Ἄστρος—Γύθειον—Καλάμας ταξειδίον του, ἐν μέσῳ λαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ, παντοειδῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους, ὁ Γάλλος Ναύαρχος Τουσάρ, κυβερνήτης τοῦ ἐν Πειραιεῖ ὁμοῦντος Γαλλικοῦ πολεμικοῦ « Ζηνοβία » σπεύδει διὰ λέμβου καὶ ἀνελθὼν ἀγγέλλει εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι, ἐπικρατησάσης τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ἐξώσθη καὶ ὅτι ἐσχηματίσθη τριμελὴς Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Δημ. Βούλγαρον, Κωνσταντῖνον Κανάρον καὶ Μπενιζέλον Ροῖφον.

Ὁ Ὅθων διατάξας τὸν Κυβερνήτην τοῦ πλοίου Παλάσκαν νὰ ἀγκυροβολήσῃ εἰς Σαλαμίνα καὶ ἐπικοινωνήσας μετὰ τῶν Πρέσβων διεπίστωσεν ὅτι μόνον ἐν Ἀθήναις καὶ Ρούμελην ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐπικρατήσει, ἐνῷ ἡ Πελοπόννησος ἦτο ἀφωσιωμένη εἰς αὐτὸν καὶ εἰλικρινεῖς ἦσαν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς πρὸς αὐτόν. Καίτοι ὅμως πάντες ὄθουν αὐτὸν ὅπως, ἀποβιβαζόμενος πάλιν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἡγούμενος ἀνιεπαναστάσεως καθαρῶς λαϊκῆς, καταλάβῃ τὴν Ἀθήνας, προὔτιμησεν νὰ ἐγκαταλείψῃ πάραυτα τὴν ἀγαπητὴν εἰς αὐτὸν Ἑλληνικὴν γῆν παρὰ νὰ γίνῃ πρόξενος ἀδελφικῆς αἵματοχυσίας.

Οὕτω τὴν μεσημβρίαν τῆς 12ης Ὀκτωβρίου ἡμέραν Παρασκευῆν, ἀφοῦ ἀπέστειλε διάγγελμα εἰς τὸν λαὸν μεστὸν πατριωτισμοῦ —καὶ τὸ ὅποῖον δὲν ἐδημοσίευσεν ἡ Ἐπανάστασις εἰμὴ μόνον μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀνχωρήσεως τοῦ Ὅθωνος εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἐν τῇ Ἀγγλοκρατουμένῃ Κερκύρᾳ—καὶ ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τὸ πιστόν του πλήρωμα, φέρων πάντοτε τὸ Ἐθνικὸν ἔνδυμα, τὴν Ἑλληνικὴν Φουστανέλλαν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας φεροῦσης ὁδοπορικὴν ἀμφίεσιν, ἐν μέσῳ νεαρικῆς σιγῆς μὲ δάκρυα εἰς τοὺς

ὀφθαλμούς, τὰ ὁποῖα ἀλέμασε διὰ τῆς ἄκρας τῆς φουστανέλλας του, ἐγκαταλείπει τὸ Ἑλληνικὸν σκάφος καὶ ἐπιβιβάζεται τῆς Ἀγγλικῆς λέμβου ἣν φέρει αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου «Σκύλλα», εἰς ὃ ἐπιβιβάζεται ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν τηλεβόλων τῶν ξένων πολεμικῶν πλοίων ἅτινα ἀπέδιδον τὰς τελευταίας τιμητικὰς βολὰς εἰς τὸ ἀπερχόμενον ἐξόριστον πλέον Βασιλικὸν ζευγος.

Τὸ ἀτμόπλοιο «Σκύλλα» ἀναχωρῆσαν τὴν νύκτα τῆς 13ης Ὀκτωβρίου ἔφερε τὸ Βασιλικὸν ζευγος εἰς Βενετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βαυαρίαν ἔνθα καὶ ἀπέθανεν, οὐδέποτε μνησικακῆσαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ πάντοτε μετ' ἔνδιαφέροντος παρακολουθοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, τοῦ Ὀθωνος ἐγκαταλιπόντος καὶ ἐντολὴν ὅπως ἐνταφιασθῆ μετ' ὃ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, τὴν φουστανέλλαν, τυλιχθῆ δὲ ἡ σορὸς του μετ' τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς περιστατικόν, διδακτικὸν περὶ τῆς ἀσταθείας τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ τῆς εὐκολίας καὶ ταχύτητος μεθ' ἧς ἐναλλάσσουν τὰς πεποιθήσεις των. Ὄταν τὴν νύκτα τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Νοεμβρίου 1862 τὸ ἀτμόπλοιο «Σκύλλα» παρέπλεε τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, πελωρία λάμψις ἀπὸ τῆς παραλίας τῶν Καλαμῶν ἐκπεμπομένη, προσέδιδε μεγάλην φωτεινὴν ἀνταύγειαν μέσα εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς ζοφερᾶς ἐκείνης νυκτός. Ἡ Μεγαλοπρεπὴς ἀψίς, ἣτις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν εἶχε στηθῆ ὡς τεκμήριον τῆς λαϊκῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Ὀθωνα, ἐκαίετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ προσχωρήσαντος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ὡς τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἀφοσιώσεώς του.

Ἐποῖα ματαιότης τῶν λαϊκῶν ἐπευφημιῶν!! καὶ πόσον ὄντως ἀσταταὶ αἱ τύχαι ὅταν ὁ λαὸς δὲν ἔχη ἀρκούντως διαπαιδαγωγηθῆ ὥστε νὰ γενῶνται καὶ ἐδραίωνονται ἐν αὐτοῖς ἀτομικαὶ πεποιθήσεις ἐδραζόμεναι ἐπὶ τῶν σταθερῶν θεμελιῶν τῆς ψυ-

χρᾶς λογικῆς καὶ βαθείας τῶν πραγμάτων ἐπιγνώσεως.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πρώτης Δυναστείας τῆς Ἑλλάδος, ἣτις τόσον ἐμόχθησεν ἐπαγρυπνήσασα ἐπὶ τοῦ λίκνου τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος καὶ καθωδήγησεν αὐτὴν εἰς τὰ πρῶτα ἄστατα βήματά της, καὶ τῆς ὁποίας Δυναστείας ἡ ἀγαθοεργὸς συμβολὴ δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος νὰ ἀναγνωρισθῇ, καὶ παρ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν μελῶν, ἅτινα ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν ἐκθρόνισίν της, ἀναγνωρισάντων τὸ σφάλμα των.

Καὶ ὁ μὲν ἔνδοξος Ναύαρχος πυρπολητῆς τοῦ Τουρκικοῦ στόλου Κωνσταντῖνος Κανάρης—ὄν μετὰ δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ πείσωσι εἰς συμμετοχὴν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν— ὅταν βραδύτερον ἐκ τῆς αὐτοπροσώπου μελέτης τῆς καιασχεθείσης προσωπικῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ὀθωνος, ἐπέισθη περὶ τῆς πατριωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Ὀθωνος, ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν εἰλικρινεῖα καὶ πατριωτισμῷ, ἐξεδήλωσε μετάνοιαν διὰ τῆς ἄρσεως τῆς ἀνοικτῆς παλάμης του πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς του εἰπὼν «μόνοι μας βγάλαμε τὰ μάτια μας».

Ὁ δὲ Λευκὸς πρεσβύτης, ἄρχων τῆς Ἡμετέρας πόλεως, καὶ γενάρχης τῆς ἄρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ρούφων καὶ πάππος τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεώς μας κ. Βασιλείου Ρούφου, μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν εὐρισκόμενος, ἄμοιρος τῶν παρασκηνιακῶν μηχανογραφιῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυνάμενος νὰ κρίνῃ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν—ἄν. καὶ ἐκβιασθεὶς μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως— ὅτε βραδύτερον ἐπέισθη περὶ τῆς Ἐθνικῆς δρώσεως καὶ πατριωτικῆς πολιτείας τοῦ Ὀθωνος, ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινεῖα τόσον σθεναρῶς διεκήρυξε τὸ παράπτωμα, εἰς ὃ ἔστω καὶ ἐκβιασθεὶς ὑπέπεσε ὥστε—καθ' ὁμολογίαν ἄρτι ἐκλιπόντος πολιτοῦ συμπολίτου μας εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὁποίου εἶχον πάντα λόγον νὰ πιστεύω—θνήσκων κατηρᾶτο τῶν ἀπογόνων του ἐκείνους οἵτινες ποτὲ ἠθέλον λάβει μέρος εἰς ἐπαναστάσεις ἢ συνωμοσίας κατὰ τῆς βασιλείας.

“Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ τρίτον μέλος τῆς Τριανδρίας τὸν Δημ. Βούλγαρον ἢ μετέπειτα πολιτεία του, ἢ ἀσέβειά του πρὸς τὴν ἐκείνῃ λαϊκὴν θέλησιν, καὶ ἢ αὐτοκαταδίκη του εἰς πολιτικὸν θάνατον, κατέδειξαν τῶν πράξεών του τὴν ἀσυνέπειαν καὶ τῶν ἀρχῶν του τὴν γυμνότητα.

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΧΑΩΔΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος ἀντὶ νὰ παύσωσι τὰ δεινὰ καὶ νὰ κατασιγήσωσι τὰ πάθη ὡς ἐν τῇ διακηρῦξει τῆς ἐπηγγέλ-
λειτο ἢ Ἐπανάστασις, τοῦναντίον ἠϋξήθησαν ταῦτα, χάος δὲ καὶ
ἀναρχία ἐξαιπελύθη ἀπ’ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν
ἐλυμαίνοντο ἢ ληστεῖς, ἐμφύλιος σπαραγμὸς καὶ ἡ ἀντεπανάστα-
σις τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα ἐκ Ρούμελης, ὅστις πληροφορηθεὶς ὅτι
δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὴν Ἐπαναστατικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐλήρ-
χητο κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ὅπως καταλύσῃ αὐτὴν καὶ αὐτοχειροτο-
νηθῆ ἡγεμῶν, ἡγούμενος δυνάμεως τρισχιλίων ὀπλοφόρων ἀν-
ταρτῶν, ληστῶν καὶ λοιπῶν ἀτιθάσσωσιν στοιχείων καὶ ὀλίγων εὐ-
πίστων ἀφελῶν, ἐκ τῆς ἐμπλοκῆς τοῦ ὁποίου ἐσώθη ὁ τύπος χάρις
εἰς τὸν αἰφνήμεριον ὅσον καὶ ὑποπτον θάνατόν του.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀναρχία καὶ ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ὥστε οἱ
ληστὰ καὶ διάφοροι κακοποιοὶ εἰσῆρχοντο ἀκωλύτως ὄχι μόνον
εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἀλλὰ καὶ ἐντὸς αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν εἰς
ἅς ἐδολοφόνουν καὶ ἐλήττειον.

Τὸ χάος καὶ ἡ ἀναρχία ἐκορυφώθη καὶ ἐπεδεινώθη ὅταν καὶ
ἐν αὐτῇ τῇ Ἐθνοσυνελεύσει, ἣτις ἀπέρρηξε ἐκ τῶν ἐκλογῶν τοῦ
1862, διεπιστώθη ἀναρχία σκέψεων, κατευθύνσεων καὶ Ἐθνικῶν
ἐπιδιώξεων.

Οὕτω ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκετο εἰς τὴν τρίτην περίοδον, ἀπὸ τῆς
ἀπελευθερώσεώς της, ἐσωτερικῆς χαώδους καὶ ἄκρω, ἐπικινδύνου
καταστάσεως.

Εὐτυχῶς ὁμως πάλιν χάρις εἰς τὰς πατριωτικὰς ἐνεργείας ὀλίγων ἐκ τῶν ἔχφαρνονόντων Ἑλλήνων, ὧν οὐδέποτε ἔστερήθη ἢ Ἑλλάς εἰς ὅλας τὰς δυσκόλους αὐτῆς περιστάσεις, μετὰ ὀλιγό-μηνον φοβερὰν Ἐθνικὴν δοκιμασίαν, καθ' ἣν ἀκρόπως ἀνεζη-τεῖτο βασιλεὺς εἰς τὰς ἔξωτερικὰς Αὐλὰς, κατωρθώθη τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀγγλίας τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1863 νὰ ἀποκτήσῃ βασιλέα δεχθέντος τὸ προσφερόμενον στέμμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ Γεωργίου τριτοτόκου υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ καὶ τῆς Λουίζης τοῦ Ἡγεμονικοῦ γένους τοῦ Γλυξμπούγκ, Ἐπιτροπὴ δὲ ὑπὸ τὸν ἔνδοξον Ναύαρχον πυροπολητὴν Κ. Κανάρην φέρει αὐτὸν εἰς Ἑλλάδα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Α΄.

Τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1863 εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ἔχειρήτησεν ἡ Ἀγγλία —ἐκτὸς τῆς ἐκ τοῦ ἔμφανου; ἀναμείξεως της εἰς τὴν ὅλην Ἑλλη-νικὴν ὑπόθεσιν,—διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1863 τῆς Ἐπτανήσου, ἣς παραχώρησις ἐθεμελίωσε καὶ ἐδραίωσε ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν Βασιλείαν τοῦ Γεωργίου τοῦ Α΄.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α΄. δεκαοκταέτης εἰσέτι ὄν, κατελ-θὼν ἐν Ἑλλάδι εὔρε τὴν τελείως ἀναρχομένην, διότι ἡ βία, ἡ ἀρπαγὴ, ἡ λεηλασία καὶ ἡ αὐθαιρεσία τῶν ὀλίγων ἐπὶ τῶν πολ-λῶν εἶχεν ἀνακτίσει πάλιν τὴν πρὸ τοῦ Ὀθωνος ἰσχύνη της. Ἐν ὀλίγοις πᾶν ἄλλο ἢ Κράτος εὔρεν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ σεβασμοῦ καὶ ἐπιβολῆς. Ἐκτὸς τῆς καταστάσεως αὐτῆς τοῦ κατ' εὐφημι-σμὸν Κράτους, ὅπερ παρέλαβεν ὁ Γεώργιος ὁ Α΄. συνέβησαν καὶ τὰ ἐξῆς σπουδαιότερα ἀτυχή καὶ δυσάρεστα γεγονότα, λυπηρὰ ἐπεισόδια, δύσλυτα ζητήματα καὶ διλήμματα, κατὰ τὴν χρονολο-γικὴν τῶν σειρὰν.

Πολιτικὰ διενέξεις καὶ ὀξύταται πολιτικὰ ἀντιθέσεις. Κρη-

τικὸν ζήτημα τοῦ 1866. Ὑποῦτοι ἐξωτερικαὶ συμβουλαί, παλίμ-
βουλοι ἐξωτερικαὶ ὁδηγίαι καὶ ἐναντιότητες. Λυπηρὰ γεγονότα
τοῦ 1868. Λησταὶ τοῦ Δήλεσι καὶ τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τῶν.
Βραχίβιοι Κυβερνήσεις καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν πηγιάσασα κακοδαιμονία
τοῦ λαοῦ, βίαιοι διαλύσεις Βουλῶν. Ἐπιβουλὰ κατὰ τοῦ πολιτεύ-
ματος ὑπὸ Δημ. Βούλγαρη. Λαυρεωτικὸν ζήτημα. Βουλγαρικὴ
ἀφύπνισις καὶ Ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα. Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος
καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ πηγάσαν διὰ τὴν Ἑλλάδα δίλημμα. Βεβιασμένα
καὶ ἀμέθοδοι πρὸς πόλεμον παρασκευαί, ὀχλαγωγίαι, εἰσβολὴ εἰς
Θεσσαλίαν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάσαντα γεγονότα τοῦ Ἰανουαρίου
τοῦ 1878. Ρουμανικὴ ἐχθρότης. Πραξικόπημα Ἄνατολ. Ρωμυ-
λίας καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐπιστράτευσις τοῦ 1885, καὶ αἱ ἐκ ταύτης πε-
ριπλοκαὶ καὶ Ἐθνικαὶ ταπεινώσεις. Ταραχαὶ Κρήτης τοῦ 1879.
Πτώχευσις οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς συνέπειαι.
Κρητικὴ ἐξέγερσις τοῦ 1896-1897 ὃ ἐξ αὐτῆς ἀτυχῆς πόλεμος
ἡμῶν τοῦ 1897 μὲ τὰ ὀλέθρια ἐπακόλουθά του. Δολοφονικὴ ἀπό-
πειρα κατὰ τοῦ Βασιλέως ἔξωθι τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Καρδίτση.
Εὐαγγελιακά. Τοπικαὶ λαϊκαὶ ἐξέγερσεις. Κίνημα Γουδι καὶ ὡς
ἐπιστέγασμα ὄλων τούτων δολοφονία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐν
Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τοῦ Βυλγάρου ἀνισορρόπου Σχοινᾶ.

Παρὰ ταῦτα ὃ ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος ὃ Α΄. κατῶρ-
θωσε βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἐκ τῶν συμβούλων του, οὓς
ἡ ἐκάστοτε λαϊκὴ θέλησις ἔτασσε παρ' αὐτῷ διὰ τὴν διακυβέρνησιν
τῆς χώρας, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς φαινής ἀντιλήψεώς του, ὕγει-
οῦς κρίσεώς του καὶ ἐξαιρετικῆς ἡρεμίας, ἣτις τὸν διέκρινε καὶ εἰς
σιγμὰς μάλιστα σοβρωτάτων γεγονότων καὶ δυσκόλων πολι-
τικῶν κρίσεων, ὧν ἡ λύσις ἐξηρτᾶτο κυρίως ἐκ τῆς ἰδικῆς του
ἀποφάσεως, κατῶρθωσε, λέγω, ὅπως ὀλίγον μετὰ τὴν κάθοδόν
του ἐν Ἑλλάδι ἐπαναφέρῃ τὴν χώραν εἰς ὀμαλὸν συνταγμα-
τικὸν πολίτευμα, λειτουργήσωσιν αἱ πρῶται κοινοβουλευτικαὶ

Κυβερνήσεις, συμπτυχθῶσι τὰ πρῶτα κοινοβουλευτικὰ κόμματα, νὰ ἐπανέλθῃ τέλος ἡ ἔννοια τῆς ἐννόμου τάξεως, ἣς εἶχε φυγαδευθῆ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων σιάσεων, ἐπαναστάσεων καὶ πολιτειακῶν μεταβολῶν.

Διὰ τῶν ἐπισήμῶν ἐορτασμῶν 1) τῆς 50ιτηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου 2 Μοῦτου τοῦ 1887, 2) Τῆς 25ιτηρίδος τῆς Βασιλείας του (Ὀκτώβριον 1888) καὶ 3) τῶν γάμων τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου (Ὀκτώβριον 1889) καθ' οὓς συνέρρευσεν εἰς Ἀθήνας πλῆθος ἐπισήμων ἐξ Εὐρώπης, κατώρθωσε νὰ ἐμφανίσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της ὡς χώραν ὄχι ληστοτρόφων ἀμορφῶτων καὶ κακοποιῶν, ἀλλ' ὡς χώραν ἥτις κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἱερά Βαλκάνια εἶχε ἀναπτυχθῆ εἰς τὰ γράμματα, ἐπιστήμας, τέχνας καὶ πολιτισμόν.

Ἐπέτυχε τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας μετὰ μικροῦ τμήματος τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου.

Ἐπροστάτευσεν τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῶν φοβερῶν συνεπειῶν τῶν ἀτυχῶν πολεμικῶν περιπετειῶν της, καὶ ἐπέτυχεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κρήτης.

Ἐπέτυχεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του νὰ συντελεσθῇ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπιτεύξεως τῶν Ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων. Καὶ τέλος ἡ εἰρηνικὴ αὐτοῦ καὶ ἀποδοτικὴ βασιλεία ἐτερμαίσθη διὰ δολοφονίας του, ἣς τῷ προσέδωκε τὸν μαρτυρικὸν φωτισέφανον.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶαι αὐτὸ, βαθύς γνώστης καταστάς ὄχι μόνον τῶν ἐλαττωμάτων τῆς φυλῆς μας καὶ τῶν ἐπιπολαίων καὶ θερμοαίμων ἐκδηλώσεών της ἀλλὰ καὶ τῶν προτερημάτων αὐτῆς, τῶν ὠραίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἅτινα ἀλόβητα διεφύλαξεν ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις καθ' ὅλην τὴν μακραίωνα δουλείαν, καὶ δίδων πρῶτος αὐτὸς τὸ παράδειγμα

καὶ ἡ Βασίλισσα Ὑολγα ἤς ἔργον καθ' ὄλον τὸν βίον της ὑπῆρξεν ἡ ἀγαθοεργία εὐσέβεια καὶ πᾶν ἔργον Χριστιανικῆς Ἀγάπης καὶ πρώτη ἡ πρότυπος ἠνωμένη Βασιλικὴ οἰκογένεια μὲ τὴν ὠραίαν Ἑλληνικὴν οἰκογενειακὴν της ζωὴν, κατώρθωσε νὰ ἐνσταλάξῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑπηκόων του Ἑλλήνων τὴν ἀγίπην πρὸς τὴν ἔντιμον ἐργασίαν, δι' ἧς ἀποκτῶνται τὰ μέσα τῶν ἀπολαύσεων τῶν θεληγῆτρων τῆς ζωῆς, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καὶ φιλαλληλίαν, νὰ τονώσῃ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν λαόν του εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά του καὶ εἰς τὰς ὠραίας αὐτοῦ λαϊκὰς πανηγύρεις καὶ θρησκευτικὰς ἐορτὰς, καθ' ἃς ἔλθουν εἰρηρικῶς καὶ ἀδελφικῶς ἰδίᾳ ἐν τῷ ἀδελφικῷ ἀσπασμῷ τοῦ Πάσχα, τὰς μικροδιενέξεις των καὶ μικροδιαφορίας των, τὰς ἐκ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς προερχομένας.

Πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ ἀνάμνησις τῆς ὠραίας αὐτῆς ἐποχῆς δι' ἡμᾶς! οὔτινες παῖδες μείρακες καὶ νέοι ἀκόμη ὄντες, ἐγευθίμεν τῶν θεληγῆτρων τῆς ὄνειροπόλου πλέον δι' ἡμᾶς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ πόσον διδακτικὴ καὶ δι' Ὑμᾶς τοὺς ἐπιόντας καθίσταται ἡ ἀφήγησις τῶν ὠραίων αὐτῶν εἰκόνων τῆς Ἑλληνοπρεποῦς ζωῆς τῶν γονέων Σας.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀπειρῶν προτερημάτων, ἅτινα ἐκόσμουσαν τὸν ἀείμνηστον Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α', ἐνυπῆρχε σπουδαῖόν τι γεγονός, ὅπερ λεληθότως καὶ καθ' ὄλην τὴν ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα Βασιλείαν του ἐκράτει αὐτὸν ἠνωμένον ἀρδῆκτως μετὰ τῶν ὑπηκόων του καὶ καθίστα αὐτὸν τόσον Δημοτικὸν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ του καὶ τόσον ἀγαπητόν. Καὶ τὸ σπουδαῖόν τοῦτο γεγονός ἦτο ἡ ὑπαρξις τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Εἰς ἐκ τῶν λόγων οὔτινες κατέστησαν ἄκοπον τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος ἦτο καὶ ἡ μὴ ὑπαρξις διαδόχου του. Ἄσβεστος συνεπῶς παρὰ τῷ λαῷ ὑπῆρξεν ὁ πόθος τῆς ἀποκτίσεως Ἑλλη-

νος πλέον διαδόχου. Καὶ ὅταν ὁ λαὸς ἐπληροφορήθη διὰ τὴν 20 Ἰουλίου, τοῦ 1868 ἡ Βασίλισσα Ὀλγα πρόκειται νὰ φέρῃ εἰς φῶς τέκνον **Μύχιος** ὑπῆρξεν ὁ πόθος τοῦ λαοῦ καὶ ὀλονύκτιοι ὑπῆρξαν αἱ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις αὐτοῦ, ἵνα χαρίσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν διάδοχον τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, ὅστις θὰ ὀδηγήσῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας πρὸς τὰς μεγάλας διεκδικήσεις του πρὸς τὰ μέγαρα πεπωμένα του.

Καὶ ὅταν τὸ ἀπόγευμα τῆς 21 Ἰουλίου τοῦ 1868 ἐξῆλθεν εἰς τὰ προπύλαια τῶν ἀνακτόρων ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ, κρατοῦντος εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸ ἀρχιγέννητον βρέφος καὶ ἐπέδειξεν αὐτὸ εἰς τὰ καταπλημμυροῦντα τὸν χῶρον τῶν Ἀνακτόρων καὶ τὴν εὐρεῖαν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος πλήθη, ἀνεκοίνωσε δὲ ὅτι τὸ ἀρτιγέννητον ἦτο ἄρρεν, ὁ λαὸς ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ καὶ ἀγαλλιᾶσει ἐβροντοφώνησεν ἐγεννήθη ὁ Κωνσταντῖνος.

Ἄπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἑορταί, δεήσεις, τελεταί, καὶ ἐνθουσιασμοὶ ἀκράτητος ἐπεκράτει. Ἡ δὲ δημώδης μοῦσα ἀπεθανάτισε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τοῦ ἐπὶ πολλὰ καὶ μετέπειτα ἔτη ψαλλομένου ἄσματος «νὰ μεγαλώσῃ μὲ χαρὰ νὰ πάρῃ τὴν Ἁγὰ Σοφία».

Μὲ ἀνυπομονησίαν ὅσον καὶ ἐνδεδέχεται παρηκολούθει ὁ λαὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀντιγεννήτου διαδόχου, καὶ ἀπὸ αὐτῆς εἰσέτι τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας του, λαμβάνων πάντοτε γνῶσιν τῆς ἀναπτύξεώς του καὶ μορφώσεώς του.

Καὶ τὸ βρέφος γίνεται παιδίον, τὸ παιδίον ὥρατος μεῖραξ καὶ ὁ ὥρατος μεῖραξ ὄντως ὥρατος ἔφηβος, ὁ ὥρατιότερος τῶν συγχρόνων του ἐφήβων «πραγματικὸ Βασιλόπουλο».

Ἐκπαιδευθεὶς καὶ διαπαιδαγωγηθεὶς καταλλήλως καὶ πρὸ παντός Ἑλληνοπρεπῶς καὶ Χριστιανικῶς καὶ στρατιωτικῶς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων ἐν Ἀθήναις, ἐν Γερμανίᾳ δὲ συμπληρω-

σας τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, συμπρατιούσης καὶ τῆς Φυσικῆς του ἰδιοφυΐας καὶ κλίσεως κατέστη κράτιστος εἰς τὰ στρατιωτικά, ὄντως Ἀπολλώνιος εἰς ἐμφάνισιν, ἀέτιος εἰς βλέμμα, ζῶσα ἐνσάρκωσις τῶν πόθων ἐλπίδων καὶ ὀνείρων, ὁ Θουλικὸς μέλλων Ἠγεμὼν καὶ Ἀρχιστράτηγος ὁ μέλλων νὰ ὀδηγήσῃ τὸν λαόν του πρὸς τὰ μεγάλα πεπρωμένα του.

Εὐθὺς ἅμα τῷ πέρατι τῶν σπουδῶν του ἀνολαβὼν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Πεζικοῦ ὑπηρεσίαν εἰς τὸ 1ον Πεζικὸν Σύνταγμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ διεληθὼν ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας ἐπεδόθη δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων, δι' ὧν ἀφιδότως εἶχε κοσμήσει αὐτὸν ἡ εὐρεΐα μάθησίς του καὶ ἡ φυσικὴ ἰδιοφυΐα του, εἰς τὴν μεθοδικὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ.

Ἐπερανθρώπως εἰργάσθη πρὸς τελειοποίησιν τῶν Στρατιωτικῶν Σχολῶν—τῶν μορφωτικῶν αὐτῶν ἐστιῶν ἐξ ὧν ἐβλάστησαν τὰ στελέχη τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς χώρας,—ἐβελτίωσε τὸ κρατοῦν τότε σύστημα τῆς στρατολογίας, ἐπιμελητείας, ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας, τὴν ἐμπέδωσιν τῆς παρὰ τῷ στρατῷ πειθαρχίας καὶ εἰσήγαγε σύστημα ἐπιστρατεύσεως τὸ καὶ νῦν εἰσέτι ἰσχύον. Δίδων τὸν τόνον καὶ τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν ἐφ' ὅλων τῶν στρατιωτικῶν ζητημάτων τῆς χώρας, καὶ κατορθώσας νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ φυσικὰ προτερήματα τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου, τὰ ἦθη ἔθιμα καὶ Ἐθνικὰς αὐτοῦ παραδόσεις καὶ τὴν λίαν ἐξημμένην φιλοτιμίαν αὐτοῦ, συνήνωσεν ἅπαντα τὰ προτερήματα αὐτὰ τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου εἰς μίαν ὑψηλόφρονα προσπάθειαν, εἰς μίαν ἐπίμονον καὶ ἐπίπονον ἐπίδιωξιν καὶ κατήρτισε στρατὸν ἔμπειρον, στρατὸν ἐθνικόφρονα, στρατὸν ἀρίστου ἐμπύχου ἔλικου, οὐκ εἰς ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστής.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἰς τὸν ὁποῖον λόγῳ τῶν κλιματολογικῶν του συνθηκῶν ῥέπομεν πάντες εἰς ἀνυπόμονον νευρικότητα, δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν εἴπη τις ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος κατεῖχε τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιβουλῆς του, τοῦ νὰ κατευιάξῃ τὰς νευρικότητας

τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου καὶ νὰ διεγείρῃ ἀντιστρόφως ἀπάσας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ συντονίζων τὰς βλέψεις καὶ τὰς ἐπιδιώξεις ὅλων εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ αἰσθητήριον ἔθετο, τὸ ὁποῖον ὁ αὐτόφωτος αὐτὸς στρατιωτικὸς νοῦς καθώριζε, τὸ ὁποῖον ἡ μεγάλη αὐτὴ γενεσιουργὸς διάνοια ἐξεύρισκε.

Αὐστηρὸς καὶ σκληρὸς εἰς τὸ ζήτημα τῆς πειθαρχίας, πλέον ἢ συγχρονισμένος Ρωμηὸς εἰς τοὺς θυμούς του, ἀκόμη καὶ μὲ τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐν θυμῷ εὗρισκομένου Ἑλληνος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς πατρομητρικὰς συνηθείας τῆς ἀγαθότητος ψυχῆς, γενναιοψυχίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, εἴτε ἐν τοῖς ἀνακτόροις εὗρισκόμενος εἴτε συμπολεμῶν καὶ συμπάσχων μὲ τὰ παιδιά του—ὡς ἀπεκάλει τοὺς συστρατιώτας καὶ συμμαχητάς του—εἶχε κατορθώσει νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ στρατοῦ του.

Καὶ ὅταν ὁ χρόνος πρὸς δρᾶσιν ἐπέστη, καὶ ὅταν ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις τῆς λαϊκῆς θελήσεως διέταξεν, ὠδήγησε τὸν στρατὸν του—τὰ παιδιά του, καὶ ἔπειτα κουμπάρους του—εἰς τὴν ὁδὸν τῶν θριαμβῶν, τῆς δόξης καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ μεγαλείου. Νωπῆ εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν τῶν συμπολεμιστῶν του εἶναι εἰσέτι ἡ ἡμερησία διαταγὴ του τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1912, παραμονῆς τῆς Ἑθνικῆς ἐκείνης ἐξορμήσεως, τοῦ δευτέρου αὐτοῦ σταθμοῦ τῆς Νεοελληνικῆς ἱστορίας.

Ἐχω πάντα λόγον νὰ πιστεύω ὅτι ἀμείωτος εἰσέτι εἶναι ὁ ἐνθουσιασμὸς Ἑμῶν ἐκ τῶν λόγων μου κατὰ τὴν πρὸ εἰκοσαημέρου διάλεξίν μου, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς πτώσεως τῆς Θεσσαλονίκης, καθ' ἣν ἀφηγήθην Ἑμῖν τὸν τρόπον τῆς ἐπιστρατεύσεως, συγκεντρώσεως, εἰς τὰ Ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, τὰ τῆς ἐνθουσιώδους καὶ πλήρους πατριωτικοῦ παλμοῦ Ἑθνικῆς τότε ἐξορμήσεως, τὰ τῆς νικηφόρου προελάσεως τοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ γόητος Στρατηλάτου Κωνσταντίνου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὴν νίκας

αὐτοῦ εἰς Ἑλασσῶνα, Σαραντάπορον, Δεσκάτη, Λαζοράδες, Ναλ-
μπακίοι, Βέρροια, Γιαννιτσά καὶ τὰ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου
του εἰς τὴν ὠραίαν Νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου Θεσσαλονίκην.

Δὲν ἀφήνει νὰ παρέλθουν εἰμὴ ἕξ μόνον ἡμέραι πρὸς μι-
κρὰν ἀνάπαυσιν τῶν ταλαιπωρημένων γενναίων του καὶ ὁ Στρα-
τηλάτης θριαμβευτῆς συνεχίζων τὴν νικηφόρον προέλασίν του,
κατανικᾷ τὸν ἐχθρὸν διὰ τῶν ἕξ περωτῶν καὶ σιδηρῶν μεραρ-
χιῶν του, εἰς τὸ Ὅστροβον, Κόμμανο, Σάτισταν, Φλώριναν, Λα-
ψίστι, Χρούπισταν, Καστοριάν, Μπίγλισταν, Στενὰ Τσαγκόνι, Κο-
ρουτσᾶν. Ἐπιτρέφει, ὀδηγῶν πάντοτε τοὺς γενναίους του, εἰς Θεσ-
σαλονίκην, ἐλιβιβάζεται εἰς πλοῖα, ἀποβιβάζεται εἰς Πρέβεζαν
καὶ ἀρχίζει τὴν ἐκκαθάρισιν, τοῦ μόνου ἐναπομείναντος ἀκαθαρί-
στου, τοῦ Νοτίου μέρους, τὴν Ἑπειρον.

Σαρώνει κυριολεκτικῶς τὸν ἐχθρὸν καὶ περισφίγγει αὐτὸν εἰς
τὸ τελευταῖον ἔρεισμά του, δυσπρόρητον ἂν μὴ ἀπόρητον ὀνο-
μαστὸν Φρούριον Μιζάνι.

Παρ' ὅλων τῶν στρατιωτικῶν Ἐπιτελείων τῆς Εὐρώπης ἡ
πιῶνις τοῦ ὀχυροῦ Μιζανίου ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος λόγῳ τῆς ἀρί-
στης φυσικῆς καὶ τεχνητῆς ὀχυρώσεώς του, λόγῳ τῆς μεγάλης δυ-
νάμεως ἣν περιέκλειε καὶ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιτιθεμένων
Ἑλληνικῶν δυνάμεων. Ἄλλ' ὁ Ἀρχιστράτηγος Κωνσταντῖνος,
ὅστις ἐγνώριζε πῶς στρατιωτικῶς νὰ ἐνεργῇ, καταστρώνει τὸ σχέ-
δίων του, δίδει τὰς τελευταίας πρὸς τοὺς γενναίους ἀφωσιωμένους
του ἐπιταγὰς καὶ εἰς τὸ σύνθημά του ἄρχεται ἡ ἐφαρμογὴ αὐ-
τοῦ, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913,
ἡ παράδοσις τοῦ Μιζανίου μεθ' ἀπάσης τῆς ἐν αὐτῷ φρουρᾶς,
ἀφοῦ τὰ τμήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχον εἰσέλθει πλέον
εἰς τὴν θρυλικὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑπείρου «Γιάννινα».

Ὁ Ἐλευθερωτῆς Στρατηλάτης ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας, τὸν
θαίνουν μὲ ἀνθη καὶ τὸν ὑποδέχονται μὲ ἐλευφημίας, μὲ δάκρυα

χαρᾶς, ἀγαλλιάσεως καὶ Ἐθνικοῦ παλμοῦ, ἀπὸ τὰς ὁδοὺς, τὰ πε-
ράθυρα, τοὺς ἐξώστας, ἀπὸ παντοῦ ὅπου διέρχεται κατὰ τὴν
θριαμβευτικὴν εἴσοδόν του εἰς Ἀθήνας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΒ΄.

Ἐν τῷ μεταξὺ δολοφονεῖται ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ Βασιλεὺς
πατὴρ του Γεώργιος ὁ Α΄. καὶ ἀνακηρύσσεται Βασιλεὺς.

Παρέρχεται τρίμηνον μόνον χρονικὸν διάστημα διπλωματι-
κῶν συζητήσεων καὶ ὑπογραφῆς τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκης,
ὅτε μὲ τὴν δύναμιν ἣτις τὸν ἐχαρκτήριζε τοῦ νὰ ἀναλαμβάνῃ
τὰς ἠθικὰς εὐθύναις τῶν πράξεών του, προωθῶν ἀπὸ στρατιωτι-
κῆς πλευρᾶς ἐκβιάζει τὸν κατὰ τῆς ἀνελικρινουῆς συμμάχου Βουλ-
γαρίας πόλεμον.

Καὶ ἰδοὺ ὁ Γυιὸς τ' Αἰητοῦ ἐν μέσῳ πάλιν τῶν παιδιῶν του
τὴν 17ην Ἰουνίου 1913 ὀδηγῶν αὐτοὺς πρὸς νέας δάφνας, νέας
δόξας, νέους θριάμβους.

Κατανικᾷ τοὺς Βουλγάρους εἰς τὸ Κιλίκις—Λαχανᾶ καὶ
διώκων παντοῦ τούτους ἀποδίδει τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς νομοὺς
Θεσσαλονίκης—Σερρῶν—Δράμας—Καβάλας καὶ στήνει τὰ ἀδιά-
νατα τροπαῖα τῆς ἀφθάστου Ἑλληνικῆς ἀνδρείας μέχρι Κρέσνας
καὶ Τσουμαγιᾶς. Ἐπανέρχεται οὕτω ὁ Νικητῆς, ὁ Ἐλευθερωτῆς,
ὁ τροπαιοῦχος, ὁ σφυρηλατήσας διὰ τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν
δεσμὸν μετὰ τοῦ λαοῦ του ἀδιάσπαστον καὶ ἄλυσιν ἄρρηκτον.

Δὲν εἶχε παρέλθει εἰ μὴ ἐν μόνον ἔτος, καὶ ἐνῶ ἡ Ἑλ-
λὰς εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπουλώσεως τῶν οικονο-
μικῶν πληγῶν τῆς, τῶν ἐκ τῶν δύο ἄλλεπαλλήλων πολέμων προ-
ελθουσῶν καὶ ἐνῶ ἀκόμη εὐρίσκετο εἰς τὸ στάδιον τῆς ὀργανώ-
σεως τῶν νέων χωρῶν—τοῦ ἀποκτήματος τῶν δύο νικηφόρων
πολέμων τῆς—καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν γεγονότων τοῦ παγκο-
σμίου πολέμου.

Ἐπὶ τῶν ἀπεράντων Εὐρωπαϊκῶν πεδίων ἐμαίνεται ὁ πόλεμον σπείρων τὸν ὄλεθρον, τὴν καταστροφὴν καὶ ἐμποιῶν τὴν φρίκην. Εἰς τὰς ἀπεράντους θαλάσσας τὸ ὑποβρύχιον ἐσκορπίζει τὸν θάνατον μὲ τὴν σκληροτέραν τῶν δοκιμασιῶν εἰς χιλιάδας ὑπάρξεις. Εἰς ἀπομεμακρυσμένας τῶν πολυμικῶν μετώπων πόλεις τὸ ἀερόπλοιο καὶ ἀεροπλάνον ἐσκορπίζει τὸν θάνατον εἰς ἀνυλότους ἀμάχους πληθυσμούς.

Ἡ ἐτέρα τῶν ἐμπολέμων παρατάξεων ἡ Ἀντάντ ἐπίεζε καὶ ἐξηνάγκαζε τὴν Ἑλλάδα ὠθοῦσα ταύτην εἰς ἔξοδον, φθάσασα μέχρις ὀκταμῆνου στενοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὁ Ἐθνάρχης καὶ Ἀρχιστράτηγος ὁ κατορθώσας ἐπὶ διετίαν νὰ κρατήσῃ τὴν Ἑλλάδα μακρὰν τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν τοῦ φοβερωτάτου τούτου πολέμου, διαβλέπων ὅτι ἡ περαιτέρω παραμονὴ του εἰς τὸν θρόνον πλεῖστα δεινὰ θὰ ἐπεσώρευεν εἰς τὸ Κράτος, τὴν 29 Μαΐου 1918, κατόπιν ἀξιώσεως τοῦ Ζονάρ, ἀντιπροσώπου τῆς Ἀντάντ, ἀποφασίζει νὰ φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος. Τὴν 2αν Ἰουνίου περὶ τὴν πρωΐαν ἀναχωρεῖ ἐξ Ὀρωποῦ δι' Ἰταλίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν τὸ ἐξῆς διάγγελμα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν:

«Ἐκκληρῶν τὸ καθήκόν μου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ μόνον τὸ συμφέρον αὐτῆς ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν, ὑπέικω εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ ἐγκαταλείπω μετὰ τοῦ διαδόχου τὴν φιλότιν μου πατρίδα, ἀφήνων ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱόν μου Ἀλέξανδρον.

Μακρὰν εὐρισκόμενοι, θὰ διατηρήσωμεν, ἡ Βασίλισσα καὶ ἐγὼ τὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

Σὰς παρακαλῶ ὅλους νὰ δεχθῆτε τὴν ἀπόφασίν μου μὲ ἡρεμίαν καὶ γαλήνην ψυχῆς, ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐξ ὑψους ἀντίληψιν ἐπὶ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἵνα μὴ ἡ θυσία μου αὕτη πρὸς τὴν Πατρίδα ἀποβῆ ἐπὶ ματαίῳ. σὰς ἐξορκίζω ὅλους, ἂν ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν, ἂν ἀγαπᾶτε τὴν Πατρίδα σας, ἂν τέλος ἀγαπᾶτε ἐμέ, νὰ μὴ διαταράξητε καθόλου τὴν τάξιν καὶ θὰ ὑποκύψητε. Ἡ ἐλάχιστη παρέκκλισις, ἔστω καὶ ἐξ ὑψηλοῦ αἰσθήματος προερχομένη δύναται σήμερον νὰ ἐπιρέρῃ τρομερὰ δεινὰ.

Τὴν στιγμὴν αὐτήν, ἡ μεγαλύτερα παρηγοριὰ διὰ τὴν Βασίλισσαν καὶ δι' ἑμὲ ἔγκειται εἰς τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐπεδείξατε πρὸς ἡμᾶς, κατὰ τὰς δυσχερεῖς ὅπως καὶ κατὰ τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.»

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Α΄.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κωνσταντίνου ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ δευτερότοκος υἱὸς του Ἀλέξανδρος. Ἐπὶ τῆς Βασιλείας αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς ἐπιστρατευθεῖσα τύσσεται ἀνεπιφυλάκτως παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἰσχυρῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, ἣν βοηθεῖ δι' ὅλων τῆς τῶν δυνάμεων, ὑπολογίζουσα ὅτι κατὰ τὴν διανομὴν τῆς λείας τοῦ πολέμου ἦθελον ὀλοκληρωθῆ ὁ πόθος καὶ τὸ αἰώνιον ὄνειρον τῶν Ἑθνικῶν τῆς ἐπιδιώξεων, ἡ ἀνάκτησις τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Καὶ ἰδοὺ τὰ Ἑλληνόπουλα ἐκχύνονται πάλιν ἀνὰ τὰ γνωστὰ τῶν Μακεδονικὰ πεδία, διὰ δευτέραν φορὰν ἐπιδιώκοντα εἰς αὐτὰ τὴν δάφνην τοῦ νικητοῦ εἰς τὸ Σκοῦ καὶ λοιπὰ μέρη. Διασχίζουσι τὴν Σερβίαν, Βουλγαρίαν φθάνουσιν εἰς τὴν Οὐκρανίαν καὶ τέλος ἐπιχειροῦσι παράτολμον ὑπερπόντιον ἐκστρατείαν ἀποβιβασζόμενοι εἰς Σμύρνην τῆς Μικρασίας, εἰς ἣν ἀνοίγουν μέγα πολεμικὸν μέτωπον.

Ἄν καὶ παρακάμπτουσι πάντοτε τὴν πόλιν τῶν Ἑλληνικῶν πόθων καὶ ὄνειρων, τὴν Ἐπιτάλοφον, ἐν τούτοις διὰ τῆς καταλίψεως τῆς Σμύρνης νέοι παλμοί, νέαι ἐλπίδες, νέαι ἔθνικαί κατευθύνσεις, νέα ὄνειρα γεννῶνται ἐν τῇ ἔθνικῇ τῆς Ἑλλάδος ψυχῇ καὶ τῷ ἀνθοῦντι ἐν Ἰωνίᾳ ὁμαίμονι Ἑποδούλῳ Ἑλληνισμῷ ὅστις ἐν μεγαλειώδει ἐνθουσιασμῷ ὑπεδέχεται τὸν ἐλευθερωτὴν του Ἑλληνικὸν στρατόν.

Πλὴν φεῦ δὲν ἦρκεσε πολὺς χρόνος, διὰ νὰ διαλυθῶσιν αἱ ἰλίαν παρὰτολμοὶ Ἑλληνικαὶ βλέψεις ἃς ἐγέννησαν αἱ πρῶ-

ται ζωηρόταται έντυπώσεις του ὄντως μεγάλου ἔθνικοῦ τούτου γεγονότος, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ καλῶς ὑπολογισθέντος ἔγχειρήματος. Ὀλίγους μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο μῆνας, ὑπεγράφητο μετὰ τῶν μεγάλων ἐμπολέμων δυνάμεων ἀνακωχὴ καὶ βραδύτερον συνθῆκαι ἐπὶ συνθηκῶν, αἵτινες ἔκανόνιζον ἅπαντα τὰ μετὰ τῶν ζητήματα στρατιωτικὰ, ἔδαφικὰ, οἰκονομικὰ κλπ. καὶ μόνον ἢ ὑπόθεσις τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος, εὐρισκομένης ἐν ἐπιστρατεύσει καὶ ἐν ὑπερποντίῳ ἔκστρατείᾳ, δὲν ἔτυχε ἰκανῆς συνδρομῆς καὶ δεούσης προσοχῆς, ἀναλόγως τῆς συμβολῆς της εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Διότι ἐνῶ ἡ δύσμοιρος Ἑλλάς, κρημνίσασα ἓνα Γίγαντα, Ἑθνικὸν της κεφάλαιον, ἐν Ἰνδαλμί της, τὸν βασιλέα της, εἶχε προσφέρει τὰ ὄχυρά της, τὰ ἔδαφια της, τὸ πολεμικὸν ὑλικὸν της, τὸν στόλον της, τὸν ἀκμαῖον στρατὸν της, καὶ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμά της, εἰς τὸν βωμὸν τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ ὑλὲρ τῶν ἰσχυρῶν συμμάχων της, **ἔγκατελείπετο** ἐν ἑτέρῳ Ἡπείρῳ τελείως μόνη ἵνα διὰ τῶν ἰδίων ταλαιπωρημένων δυνάμεών της διεκδικήσῃ τὰς χιμαρικὰς ἐν Μικρασίᾳ ἔδαφικὰς παραχωρήσεις αἷς τὸ δύσκολον εἰς ἐφαρμογὴν, ἀμφίβυλον εἰς διάρκειαν καὶ ὄλως ἀκατοχύρωτον ἄρθρον τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν καθώριζε. Καὶ ἔγκατελείπετο τελείως μόνη καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἰσχυροὶ σύμμαχοι καὶ συμμαχηταὶ της ἀπὸ διετίας εὐρισκόμενοι ἐν εἰρήνῃ ἀσυγκίνητοι ἔβλεπον τὴν συνεχιζομένην ὀλεθρίαν Ἑλληνικὴν περιπέτειαν, Μικρασιατικὴν ἔκστρατείαν.

Φροῦδα τῶν ἔθνικῶν ἐλπίδων ὄνειρα!! σκληρὰ ἔθνικα ἀπογοητεύσεις!!

Καὶ ἐνῶ οὕτως συνεχίζετο ἡ ὑπερπόντιος ἔκστρατεία ἀποστραγγίζουσα πάντα οἰκονομικὸν τῆς Ἑλλάδος πύρον καὶ παρατείνουσα τὴν ταλαιπωρίαν τῶν τέκνων της συμπύπτει ὄλως ἀδοκίμως ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Ἀλεξάνδρου Α'.

τοῦ σκλάβου αὐτοῦ τῶν Ἑθνικῶν περιστάσεων Βασιλέως τοῦ ὀποίου ἡ χαρὰ οὐδέποτε εἶχε θερμάνει τὴν καρδίαν κατὰ τὸ βραχυχρόνιον διάστημα τῆς Βασιλείας του.

Ἡ Ἑλλὰς ἀπηλλαγμένη τότε τῆς ξένης πίεσεως διὰ δημοψηφίσματός της καλεῖ τὸν Κωνσταντῖνόν της, τὸν μέγαν ἐξόριστόν της, τὸν ἄνθρωπον τῶν περιστάσεών της.

Καὶ ἰδοὺ τὴν 6ην Δεκεμβρίου τοῦ 1920 ὁ ἀγαπημένος τοῦ λαοῦ Ἐθνάρχης ἐπανέρχεται εἰς Ἑλλάδα. Ἐν πανελληνίῳ συναγερωῶ ἐν Ἀθήναις ὑποδέχονται τὸν Μέγαν ἐπανερχόμενον, συνωθούμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ πεζοδρομία, τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώστas.

Συντριμμένος ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκ τοῦ κλονισμοῦ τῆς ὑγείας του ἐκ τῆς πλευρίτιδος, ἐκ τῆς μακρὰν τοῦ ἀγαπημένου λαοῦ του διαβιώσεως, κυρίως ὅμως ἐκ τῆς βαθείας ἐπιγνώσεως τῆς αἰμορραγούσης πληγῆς τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, ἦν ὡς κακὴν κληρονομίαν ἐпанελθὼν εὖρεν, καταβάλλει πᾶσαν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν πρὸς ἐπίλυσιν κατὰ τὸ ἀβλαβῶς ἐφικτὸν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου διλήμματος, τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ὑποδοῦλου ἐν Ἰωνίᾳ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς φρικαλεότητας τοῦ ἐχθροῦ ἢ διὰ τῆς συνεχίσεως τῆς τραχείας αὐτῆς ἐκστρατείας συντριβῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἀναγκάζεται ὅθεν καὶ μὲ τὴν οὐτωσὲι κλονισμένην ὑγείαν του, νὰ μεταβῇ εἰς Μικρασίαν καὶ ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ του καὶ κατόπιν σειρᾶς νικηφόρων μαχῶν νὰ φέρῃ τὴν ἔνδοξον Ἑλληνικὴν σημαίαν μέχρις Ἀφιδόν-Καρὰ-Χισάο, ἵνα ἐκβιάζων οὕτω στρατιωτικῶς τὴν κατάστασιν θέσῃ τέρμα εἰς τὴν πυροροοῦσαν αὐτὴν Ἑθνικὴν πληγὴν.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ Ἑλληνικὴ διπλωματία, ἀγωνιζομένη ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ πεδίου καὶ καρπομένη τὰς Νίκας τῶν ὄπλων της, ἔδιδε καὶ αὐτὴ τὴν μάχην της, καὶ ἐνῶ εὗρισκετο εἰς τὸ στάδιον λόγῳ τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων τῶν παρατεταμέ-

ων διαπραγματεύσεων ἢ ὀξύτης τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων πλή-
ξοσα εἰς τὰ μύχια τὴν Ἑλληνικὴν καρδίαν ἐπιφέρει ἠθικὸν κλονι-
σμόν καὶ ἀιονεῖ τὸν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ
ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ στρατεύματος, συμπρατιού-
σης δὲ καὶ τῆς φυσικῆς κοπώσεως τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῶν ἀλλε-
παλλήλων ἐκστρατειῶν, μαχῶν, ἀψιμαχιῶν καὶ τῆς μακροχρο-
νίου ὑπὸ τὰ ὄπλα παραμονῆς των, ἐλέγχεται κάμψις τῆς ἠθικῆς
τῶν στρατιωτῶν ἀντοχῆς, μείωσις τοῦ ἱεροῦ διὰ τὴν πατρίδα ἐν-
θουσιασμοῦ των, χαλίρωσις τῆς ἀπαραιτήτου σιδηρᾶς αὐτῶν πει-
θαρχίας, καὶ ἐλάττωσις τοῦ Ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν.

Ἐναπόφευκτος συνέπεια τούτων ὑπέβησαν ἡ γνωστὴ Ἑμὴν
ἐπονείδιστος κατ'ὄρουσις τοῦ μετώπου, Μικρασιατικὴ ἦρτα,
ἐξόντωσις τοῦ ἀντιοῦντος ἐν Μικρασίᾳ ὁμαίμονος Ἑλληνισμοῦ,
ἐπανάστασις μεγάλου τμήματος ἐκ τῶν ἐπανερχομένων στρατιω-
τικῶν μονάδων καὶ ἀπαίτησις ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ
θρόνου ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς στρατιώτης, ὁ
Ἐθνάρχης καὶ Πατριώτης, ὁ ὁραματιζόμενος τὴν Ἑλλάδα ὑπερ-
θεν αὐτοῦ καὶ ὑποδεικνύουσαν αὐτῷ τὸ καθῆκόν του ὡς ἐθνάρ-
χου, καὶ ὄχι ὡς τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου, ὁ ἔχων ὡς γνώμονα
τῆς ἐν τῷ θρόνῳ παραμονῆς του, τὸ ἔμβλημα τοῦ στέμματός του
«ἰσχύς μου ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ» ὁ γνωρίζων ὑπὲρ πάντα ἄλλον
ὅτι καθῆκον παντὸς Ἑλλήνος καὶ πρώτου αὐτοῦ εἶναι ἡ διὰ
παντὸς τρόπου, μέσου καὶ φρονίδος πρὸ συλλογῆ τῶν στρατιωτι-
κῶν Ἐθνικῶν δυνάμεων καὶ τὸ ἀνθρωπιστικὸν καθῆκον ἡ περι-
θάλψις τῶν δύο περίπου ἑκατομμυρίων ψυχῶν τοῦ φεύγοντος
τὴν σφαγὴν καὶ ἀτίμωσιν ὁμαίμονος ἐν Μικρασίᾳ Ἑλληνισμοῦ
καὶ ὄχι ἡ ἐπιδίωξις τῆς καταπνίξεως τῆς ἐπαναστάσεως ὑπερ καὶ
τὰς δύο προηγουμένας φρονίδας θὰ ἠτόνει καὶ εἰς ἐμφύλιον πό-
λεμον καὶ ἀλληλοσπαραγμὸν θὰ ὠδήγει, ἐγκαταλείπει τὸν θρόνον

του ὑπὲρ τοῦ διαδόχου υἱοῦ του Γεωργίου τοῦ Β'. διὰ δευτέραν καὶ τελευταίαν πλὴν φορὰν καὶ ἀναχωρεῖ τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1922, ἐπιβιβαζόμενος εἰς Ὀρωπὸν πάλιν, ὑπὸ τοὺς λυγμοὺς τῶν ἐλίγων ἐκεῖ στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς του καὶ φθάνει εἰς Ἰταλίαν.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπευθύνει πρὸς τὸν λαὸν του τὸ τελευταῖόν του διάγγελμα, ἔχον οὕτω :

«Υπέεικον εἰς τὴν πανδήμως ἐκφρασθεῖσαν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπέστρεψα τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1920 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνέλαβον ἐκ νέου τὰ Βασιλικά μου καθήκοντα.

Ἐδῆλωσα τότε καὶ ὠρκίσθην, ὅτι θὰ εἶμαι εὐλαβῆς τηρητῆς τῶν ὅρων τοῦ πολιτεύματος. Ἦ δὴλώσις Μου αὕτη καὶ εἰς τὴν ἐνδόμυχόν Μου ἐπιθυμίαν ἀνταπεκρίνετο καὶ εἰς τὸν πόθον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὰ διεθνή τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα. Τὴν ὑποχρέωσίν μου ταύτην ἐτήρησα πιστῶς μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς. Ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος διαγραφομένων ὁρίων ἔπραξα πᾶν ὅ,τι Μοῦ ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατὸν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους.

Ἦδη ἀντιῆξα θλιβερά γεγονότα ἔφερον τὴν Πατρίδα μας εἰς δύσκολον θέσιν. Ἄλλ' ἢ Ἑλλάς ὅπως καὶ εἰς τόσας ἄλλας περιστάσεις κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἱστορίαν της θὰ ὑπερνικήσῃ καὶ πάλιν τὰ ἐμπόδια καὶ θὰ συνεχίσῃ τὸν ἔνδοξον καὶ λαμπρὸν δρόμον της, ἀρκεῖ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν κίνδυνον πλήρως ἠνωμένη καὶ νὰ βοηθηθῇ παρὰ τῶν ἰσχυρῶν φίλων της.

Μὴ θέλων νὰ ἀφήσω εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, ὅτι διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου παρουσίας μου δυσχεραίνω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὴν ἱεράν τῶν Ἑλλήνων ἔνωσιν καὶ τὴν βοήθειαν τῶν φίλων μας, παρητήθην τῆς Βασιλικῆς Ἀρχῆς.

Ὁ Πρωτότοκος υἱός μου Γεώργιος, εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν Βασιλεύς σας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος θὰ συσπειρωθῇ περὶ Αὐτὸν καὶ θὰ τὸν συντρέξῃ πάσῃ δυνάμει καὶ πάσῃ θυσίᾳ εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον Του. Ἐγὼ δέ, εὐτυχῆς διότι μοῦ παρέχεται ἀκόμη μία εὐκαιρία, ὅπως ἐκ νέου θυσίσω ἑμαυτὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μας, θὰ εἶμαι ἀκόμη εὐτυχέστερος ὅταν ἴδω τὸν τόσον ἀγαπητὸν Μοῦ λαὸν ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ περιβάλλοντα τὸν νέον Βασιλέα του, νὰ ὀδηγῇ τὴν Πατρίδα εἰς νέαν δόξαν καὶ ἀκμήν.

Ἐπὲρ τῆς δόξης τῆς Πατρίδος πᾶσα θυσία εἶναι μικρά».

Καὶ τερματίζει ὡς βλέπει τις τὸ διάγγελμά του ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ὀλόκληρος ὁ βίος ὑπῆρξε μία ἀδιάλειπτος καὶ ἀκατάπληκτος προσπίθεια τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας, τερματίζει, λέγω, τὸ διάγγελμά του μὲ τὸ περίφημον διὰ τοὺς ἐπιόντας δίδαγμα «*Πᾶσα ὑπὲρ Πατρίδος θυσία εἶναι μικρά*».

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Β΄.

Τὸν παρατηθῆντα Βασιλέα Κωνσταντιῖνον διεδέχθη ὁ διάδοχος Υἱὸς του Γεώργιος Β΄, τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία ἦτο ὀλιγόμηνος καθ' ὅσον ὑπέικων εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐγκατέλειπεν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος τὴν 19 Δεκεμβρίου 1923 ἀφοῦ κατὰ τὸ ὀλιγόμηνον διάστημα τῆς μαρτυρικῆς Βασιλείας του εἶδε ἐκτυλισσόμενα μισαρῶν ἐκδικήσεων γεγονότα καὶ ποταπῶν παθῶν καὶ βαρβαρότητος πράξεις.

ΔΩΔΕΚΑΕΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΝΩΜΑΛΙΩΝ

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β΄. ἐπακολουθεῖ ἀνώμαλος ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς ὁποίας ἐπιθυμῶ καὶ ἀπαιτῶ ἀπὸ Ὑμᾶς νὰ εἴσθε καὶ νὰ μείνητε ξένοι κοὶ κατὰ μνήμην καὶ κατὰ γνῶσιν. Δι' ὃ ἀντιπαρέρομαι τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην ἐποχὴν καὶ περιορίζομαι μόνον καὶ χάριν Ἑθνικῆς ὑστεροφημίας καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ ἱστορίας νὰ Σᾶς ἀναφέρω, ὅτι ἡ Ἐπίσημος Ἑλλὰς διὰ τοῦ στόματος τοῦ Πρωθυπουργοῦ της—τοῦ ἡγέτου τῆς εἰέρας τῶν ἐκλιπόντων ἀρχηγῶν πολιτικῆς παρατάξεως—τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1929 καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ἐδήλωσεν ὅτι :

«Οἱ ὑπουργοί, οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν Καταστροφὴν, εἶχον ἐπιδείξει ἀμεμπτον διαγωγὴν ἔπραξαν ὅ,τι τοῖς ἦτο δυνατόν πρὸς ἀποσόβησιν τῆς καταστροφῆς καὶ ὅτι ἡ ἐκτέλεσις των ἦτο πλάνη καταλογιστέα εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς περιστάσεις.

Οὕτω μόνον ἐνὸς ἡ μνήμη παρέμενεν ἀναποκατάστατος ἀπὸ τὸ ἐπίσημον Κράτος εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, διότι εἰς τὴν συνείδησιν τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ του ἦτο, εἶναι καὶ ἀγῆρωσ θὰ παραμείνῃ—κατόπιν μάλιστα τῆς ἐπιχύσεως πλήρους φωτὸς διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ Γάλλου διασήμεου ἱστορικοῦ Edouard Driault—ἀγῆρωσ λέγω θὰ παραμείνῃ ὡς μνήμη Βασιλέως Ἐθνάρχου πραγματικοῦ, ἀναλώσαντος τὸν βίον του εἰς τὴν ἐξυληρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος.

Ἐν Πυλέρμφ τῆς Ἰταλίας μένων ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς βασιλίσσης παρηκολούθει μὲ σκληρόν πόνον ψυχῆς τὸ ἐνταῦθα συνεχιζόμενον Ἐθνικὸν δράμα.

Καὶ διὰ πάντα ἐξευτελισμὸν ὃν ὑφίστατο ἡ Ἑλλάς ἐκ τῆς ἀποχαλινώσεως τῶν ἀγρίων παθῶν, ὁ Κωνσταντῖνος ὑφίστατο ὀλοήμερον κρίσιν καὶ ὀλονυκτίους πόνους καὶ τιναγμούς. Ἐκίστη ἡμέρα ὁποία παρήρχετο, ἰδίᾳ μετὰ τὴν 15ην Νοεμβρίου, ἡμέραν τῶν ἐκτελέσεων τῶν συμβούλων του ἐμεῖου καὶ ἐνὸς ἔτους ζωῆν του. Ὅτε τὴν 29ην Δεκεμβρίου 1922 ἐν Πυλέρμφ τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν ἔσβυσε τὸ Ἰνδαλμα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ὁ θρῦλος, ἡ παράδοσις, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐργασθεὶς κτὶ ὡς Διάδοχος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, Ἀρχιστρατήγος καὶ ὡς βασιλεὺς, ὁ μεταβαλὼν τὰ μὴ εἰσέα ἰσορροπημένα βήματα τῆς Ἑλλάδος εἰς σταθεροί, καὶ ὀδηγήσας αὐτὴν τελεσφόρως εἰς τὴν λεωφόρον τῶν ἐθνικῶν τῆς ἐπιδιώξεων καὶ μεγάλων πεπραγμένων τῆς.

Δεκατρία ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀναχωρήσεως τοῦ μακαρίτου Βασιλέως Κωνσταντῖνου παρέρχονται ἔτη, ἔτη ποικίλων καὶ διαφορῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν, περιπλοκῶν καὶ περιπετειῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, στάσεων, ἐπαναστάσεων, ἀλλεπαλλήλων πολιτικῶν ἐναλλαγῶν καὶ πολιτικῶν ἀλλαγῶν ὅτε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1935 διὰ δημοψηφίσματος ἀνακαλεῖται εἰς τὸν ἔνδοξον Ἑλληνικὸν Θρόνον ὁ Γεώργιος Β΄ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μας, ὡς σύμ-

βολον κατισυγίσεως τῶν παθῶν, σύμβολον ἐνώσεως, πειθαρχίας ἀγάπης, ὡς συνεχιστῆς τῶν ὡραίων ἡμερῶν τοῦ Παύλου του καὶ ἐνδόξων ἡμερῶν τοῦ Πατρὸς του.

Καὶ ἤδη μία διπλῆ ὑποχρέωσις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλείου τελεσιουργεῖται διὰ τῆς Ἐθνικῆς καὶ Πατριωτικῆς ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς μετακομιδῆς τῶν Βασιλικῶν σοφῶν.

Ἐπιπλέον ὑποχρέωσις Βασιλέως· υἱοῦ πρὸς τὸν ἐνδόξον αὐτοῦ Πατέρα, Μητέρα καὶ Μάμμην καὶ ὑποχρέωσις τοῦ Ἐπισήμου Κράτους πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μνήμης ἐκείνου διὰ τὸν ὅποιον δὲν εἶχε καθορθῶθαι νὰ ἐπιτρέπη ὅπως πλέθρον γῆς δεχθῆι τὰ ὀστέα του, ἐνῶ τόσα οὗτος ἐδάφη διὰ μόχθων καὶ κόπων του ἐχάρισεν εἰς τὴν πικρίδα.

Ἄλλ' ἡ τελευταία αὕτη Ἐθνικὴ ὑποχρέωσις δὲν ἀποκαθιστᾷ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου ἐκλιπόντος εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Κράτους, ἀλλὰ ἀποκαθιστᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος, εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἑξέων, διότι ἡ προᾶξις αὕτη ὁμολογεῖ ὅτι:

«Ἄν ἡ Ἑλλὰς διέπραξέ ποτε σφάλμα, καὶ σφάλμα μέγα, γνωρίζει ὅμως νὰ ἐπανορθώνη τοῦτο ἀποδίδουσα τὰς δεύσης τιμὰς».

Καὶ αὖριον ὅταν ἡ σορὸς ἐκείνου τοῦ ἐκπορθητοῦ Φρονιῶν καὶ ψυχῶν, πλαισιουμένη δεξιόθεν μὲν ὑπὸ τῆς σοροῦ τῆς φιλοστόργου αὐτοῦ μητρὸς Ὀλγας ἥτις ὀλόκληρον τὸν βίον της διῆλθεν ἐν Ἀγαθουργίᾳ, ἀριστερόθεν δὲ ὑπὸ τῆς σοροῦ τῆς ἀγαπημένης του βασιλίσσης συζύγου Σοφίας, συντρόφου τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ ἀτυχῶν ἡμερῶν καὶ σιληρῶν δικαιοσύνης πιστῆς του παρηγορητριάς, διακομιζόμενῃ εἰς Ἀθήνας ἵνα ταφῆι εἰς τὴν ἐλαφρὰν τῆς Ἀττικῆς γῆν ἐνθα τὸ πρῶτον εἶδε τὸν ἥλιον λάμποντα, ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς ὁποίας ἔζησε ἠνδρωθῆι καὶ ἐμεγαλούργησε, θὰ συνωστισθῶσιν ὅσοι

ἐπιζῶσιν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες συμμετέσχον μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα καὶ ἠτύχησαν νὰ ἐπανεέλθωσι μὲ τὴν λάμπην τῶν θριάμβων εἰς τὰ μάτια των καὶ τὴν βαθεῖαν ἠδικίην ὑπερφάνειαν εἰς τὴν καρδιά των, ὅσοι ἐπιζῶσιν ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔζησαν τὰς ὡραίας ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῶν Ἑθνικῶν θριάμβων ὅσοι βλέπουσιν ὅτι ὁ πένθιμος πόθος των, ὅστις ἐπὶ 14 ἔτη συνείχε τὴν καρδίαν των, πραγματοποιεῖται καὶ ἡ μετὰ θάνατον ἐξ ἰοῦ διακόπτεται καὶ ὅσοι τέλος τιμῶσι τὴν μνήμην αὐτοῦ θὰ καταλάβωσι διὰ τετάρτην καὶ τελευταίαν φορὰν τὰς αὐτὰς πάλιν ὁδοὺς τὰ αὐτὰ πεζοδρομια καὶ κράσπεδα καὶ τὰ αὐτὰ παζάθυρα καὶ ἐξώστας, ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ τόσας καὶ τόσας φορὰς τὸν ἐδέχθησαν ὡς Νικητὴν, ὡς Λυτρωτὴν, ὡς Θριαμβευτὴν, ὡς Ἡμίθειον, ὡς ζῶσαν ἐνοόρκωσιν καὶ συμβολισμὸν τῶν ὀνείρων τῆς Φυλῆς, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τόσας καὶ τόσας φορὰς τοῦ ἐφώναζον τὸ ὄσανά, ῥαίνοντες αὐτὸν δι' ἀνθέων καὶ παρακολουθοῦντες μὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως.

Ἄλλὰ τὴν φορὰν ὅμως αὐτὴν θὰ ὑποδεχθῶσι τὸ σεπτὸν σκῆνωμά του ὡς θρίαμβον τοῦ Δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας, ὡς κατακλειδα τοῦ τερατισμοῦ τῆς εἰκοσαετοῦς Ἑθνικῆς περιπετείας καὶ θὰ κλίνωσι γόνυ πλέον εἰς τὸ σιωπηλὸ πέρασμά του καὶ θὰ ζητήσωσι τὴν συγγνώμην του διότι ἐξ αἰτίας των ἀπέθανεν ἐν τῇ ξένῃ τόσον ἀδόξως, αὐτὸς ὁ τόσον ἐνδοξος, διότι τόσος παρῆλθε χρόνος διὰ νὰ δεχθῆ ἡ φιλόστοργος κοινὴ μήτηρ Ἑλληνικὴ γῆ, τὸ πρόσκαιρον αὐτοῦ σκῆνωμα καὶ θὰ χύσωσιν ὅχι πλέον δάκρυα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἀλλὰ δάκρυα λύπης, πόνου καὶ ἐξαγνισμοῦ. Καὶ ἀφοῦ ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν θὰ κλείσωσι μέσα στὰ φυλλοκάρδια τους τὸν πόνον ποῦ θὰ συνέχη τὴν καρδίαν τους καὶ ἀμείωτον θὰ διατηρήσωσιν εἰς τὴν φαντασίαν των καὶ ἐφ' ὄρου ζωῆς των ὡς ἱερὰν ὀπτασίαν τὸ ἐνδοξὸν πέρασμα τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Β' καὶ θὰ τὸ διηγῶνται εἰς τοὺς ἀπογόνους των

πιστά καὶ ζωντανὰ ὡς ἱερὸν τὸν καθῆκον καὶ πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην Ἐκείνου ὅστις θὰ παραμείνῃ ὡς σύμβολον, ὡς ἱστορικὸν ἀπόκτημα, ὡς θρύλος ὡς ἄλλος Μαρμαρωμένος Βασιλιᾶς, καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος διότι κατὰ τὸν Μέγαν ἱστορικὸν Ντριῶ αἱ ἀναμνήσεις γίνονται ἐλπίδες καὶ ἡ τέφρα τῶν νεκρῶν σπορὰ ζώντων.

Ἀγαπητοὶ μου μκθῆται καὶ μκθῆτριαι.

Ἐδῶ τερματίζω τὴν ἱστορίαν τῶν 108 ἐτῶν (1828-1936) ἐλευθέρως ζωῆς τῆς ἡμετέρας Πατρίδος, κινήματο γραφικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἐκτεθεῖσαν Ἐμῖν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιλήψει οἷν μου ἐπέτρεπον ἡ ἰδιότης μου, ἡ εὐθικὸς θέσις τοῦ παρόντος βήματος, ὡς καὶ τὰ πλέον ἢ τεταμένα ὄρια τῆς ἡμετέρας ὑπομονῆς καὶ ἀντοχῆς.

Θὰ ἐπιτρέψητε ἤδη εἰς ἐμέ, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων ἀξιολύμων συναδέλφων καὶ συνεργατῶν μου ἀπὸ τοῦ ἴδίου τούτου βήματος διακονοῦμεν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τεμένει, ἐνθα προπονεῖται μὲν καὶ παρασκευάζεται ἡ μαθητιῶσα νεολαία διὰ τῆς παροχῆς τῶν ἀναγκαίων γνώσεων πρὸς ἐπικράτησιν αὐριον ἐν τῷ σκληρῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς, χαλκεύονται ὁμως τὰ φρονήματα καὶ πλύσσονται οἱ Ἑρακλεῖς, θὰ ἐπιτρέψητε, λέγω, εἰς ἐμέ, ὅστις ἀνήκω ἐλάχιστα εἰς τὸ μέλλον καὶ πλεῖστον εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἐν τῷ κατόπτρῳ τοῦ ὀποῦ Σᾶς ὠμίλησα, νὰ Σᾶς ἀπευθύνω ὡς κατακλεῖδα τῆς διαλέξεώς μου ταύτης τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα συμπεράσματα καὶ συμβουλὰς.

Ἀγαπητοὶ μου Μαθηταὶ καὶ Μαθήτριαι,

Προσπαθήσατε καὶ καταβάλετε πᾶσαν φρονίδα ὅπως κρατήσητε ἐν τῇ μνήμῃ Ἐμῶν τὰ ἀτυχῆ γεγονότα τῆς Πατρίδος μας, τὰς φοβερὰς Ἐθνικὰς περιπετείας καὶ δοκιμασίας, τὰς ζοφερὰς καὶ μαύρας ἡμέρας Ἐθνικῆς ἀπογνώσεως καὶ συμφορᾶς, ὡς καὶ τὰς αἰτίας τὰς προκαλεσάσας ταῦτα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὰς λαμπρὰς ἡμέρας δόξης, θριάμβων καὶ ἀγαλλιάσεως, ἵνα αὐριον ἀνδρούμενοι καὶ ἀποκτιῶντες ἴδιαν συνείδη-

σιν, ἐλευθέραν σκέψιν καὶ ὑγιᾶ κρίσιν, ἀποφύγητε μὲν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οἱ πρόγονοί μας, παρ' ὄλον τὸν πατριωτισμὸν καὶ ἔθνικὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις τῇ ἀληθείᾳ τοὺς διέκριτε, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποφύγωσι, συνέπειαι τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν αἱ κακαὶ ἡμέραι τῆς ἀγαπητῆς Πατρίδος· μιμηθῆτε δὲ αὐτοὺς εἰς πᾶσαν ὑψηλόφρονα γενναίαν καὶ πατριωτικὴν αὐτῶν πράξιν ἢ κατόρθωμα.

Κλείσατε τὰ ὄτια σας εἰς τυχὸν ἀπρεπεῖς χαρακτηρισμοὺς μεγαλυτέρων Ὑμῶν τὴν ἡλικίαν, ἐπηρεασμένων ὑπὸ τῶν Ἑθνικῶν περιπετειῶν τῆς ληξιάσης 20ετίας, κατὰ προσώπων ζώντων καὶ τεθνεώτων ὑψίστης προσενεγκόντων ἢ Πατρίδι ὑπηρεσίας καὶ ἔχετε πάντοτε ὑπ' ὄψιν Σας οἱ ἢ Ἑλλάς, Ἀρχαία, Νεωτέρα καὶ Σύγχρονος οὐδέποτε ἐξέθρεψεν ἀνθρώπους ἀπεργασθέντας συνειδητῶς τὸ κακὸν τῆς Πατρίδος, διὰ νὰ μὴ φέρω εἰς τὸ στόμα μου καὶ εἰς τὰ ὄτια Ὑμῶν τὴν βαρυτάτην λέξιν ἣτις ἐν ἀφθονίᾳ εὔρηται ἐν ταῖς ἔφημερίσι τῆς ληξιάσης εἰκοσαετίας.

Βεβαίως ὑπῆρξαν ἀκαίρων ἐνθουσιασμῶν ἐπιπολαιότητες, ἀγνοίας πραγματικῆς καταστάσεως πλάναι καὶ ἐξ ἀγνοίας κινδύνων λάθη καὶ σφάλματα μεγίστας ἐπενεγκόντα καταστροφὰς ἢ Πατρίδι: ταῦτα ὅμως ἦσαν ἀπότοκα τῆς ἀμαθείας τοῦ λαοῦ μεταταταχθέντος ἐκ τῆς Τουρκικῆς δεσποτικῆς δουλείας εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, ἰδίᾳ δὲ τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας ἀπότοκα τῶν ὀξυτάτων πολιτικῶν ἀντιθέσεων, προσελθουσῶν κατ' ἀναπόφευκτον συνέπειαν ἐκ τῆς Πανευρωπαϊκῆς συρράξεως καὶ Παγκοσμίου ἀναστατώσεως, ἣτις παρέσυρε θρόνους καὶ θρόνους, ἣτις συνέτριψε στέμματα ὀλοκλήρων ἑκατοντάδων ἔτων.

Κλείοντες, λέγω, τὰ ὄτια Ὑμῶν καὶ παρέχοντες πᾶσαν συγγνώμην εἰς αὐτοὺς—ἦν ἄλλωστε εἰσθε ὑποχρεωμένοι νὰ παρέχητε εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν ἢ καὶ ἀδυναμίαν—ἀδελφωμένοι, ἡνωμένοι καὶ ἀγαπημένοι ἀποτελέσατε ἐν

πειθαρχημένον σύνολον ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ σχολικὰ βιβλία, ἵνα κατορθώσητε βελτιοῦντες καὶ Ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τὸ σύνολον, ἀπολαύσητε μιᾶς καλυτέρας αὔριον.

Ἀγαπητοὶ Μαθηταὶ καὶ Μαθήτριά,

Σεῖς εἴσθε τὸ μέλλον, ἡ ἐλπίς καὶ τὰ στηρίγματα τοῦ Ἔθνους.

Σεῖς θὰ ἀποτελέσητε τὴν αὔριον, ἣτις θέλει διαδεχθῆ τὴν σήμερον καὶ συνεπῶς, πλὴν τῆς φρονίδος ἦν καταβάλλετε πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεών Σας, πρὸς ἐπικρατήσιν εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἔχετε πᾶσαν ὑποχρέωσιν ἵνα καταβάλητε ἐξ ἴσου φρονίδα ὅπως αὔριον ἀνδρούμενοι μελετήσητε ἐπισταμένως τὴν σύγχρονον, παλαιὰν καὶ ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος Σας—διότι ἡ ἱστορία κατευθύνει τοὺς λαοὺς—βάλητε μέσα Σας τὴν Ἑλληνικὴν Ἰδέαν ἣτις οὐδέποτε θνήσκει—διότι οὐδέποτε θνήσκουν αἱ Ἔθνικαὶ ἰδέαι—ζήσητε μὲ τὰς ὥρας Ἑθνικᾶς Σας ἀναμνήσεις—διότι ὁ βίος τῶν ἀναμνήσεων εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν λαῶν—ὁπότε ἀσφαλῶς καὶ ἀναμφισβητήτως θὰ ἀποτελέσητε ἐν σύνολον ὠργανωμένον, πειθαρχημένον, ἐμπνέον τὸν Σεβασμὸν καὶ δυνάμενον ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ προσπίσῃ τὴν ἡσυχίαν του, προστατεύσῃ τὴν ἀκεραιότητά του καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς θελήσεις του.

Ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου Συνόλου οὐδὲν ἄτομον οἰασθῆποτε μορφώσεως καὶ ἰκανότητος καὶ ἂν εἶναι δύναται νὰ ἀναδειχθῆ, ἐπιβληθῆ καὶ μεγαλοεργήσῃ.

Περαιώσας ἤδη τὴν διάλεξίν μου, ἀγαπητοὶ μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, ἐκφράζω Ὑμῖν τὰς εὐχαριστίας μου καὶ τὰ συγχαρητήριά μου διότι ἐπὶ δίωρον παρηκολουθήσατε μὲ ἀμείωτον ἐνδιαφέρον τὴν ἱστορίαν τῶν 108 ἐτῶν ἐλευθέρως μας ζωῆς κινηματογραφικῶς, τρανὸν δεῖγμα διὸ συναισθάνεσθε πλήρως τὸ καθῆκον Σας καὶ τὴν ὑψηλὴν Σας ἀποστολὴν καὶ προορισμὸν Σας.

